

TEK PARTİ DÖNEMİ, MİLLİYETÇİ HALKBİLİMİ ANLAYIŞI VE ÇORUMLU HALKEVİ DERGİSİ

**The Nationalist Understanding of Folklore During the Era of Single-Party
Rule in Turkey, and The Journal of the Çorum Community Center**

**La période du parti unique, l'interprétation nationaliste du folklore et la
revue de la Maison du peuple de Çorumlu**

Gökhan TUNÇ*

ÖZET

Halkevlerinin dönemim tek parti iktidarı ile doğrudan ilişkili olması, halkevleri dergilerinin bu ilişki-
den etkilenip etkilenmediğinin sorgulanmasına yol açar. Bu anlamda sorulması gereken şudur: "Acaba *Ço-
rumlu* dergisinde folklorun sözlü ürünlerini derlemeye yönelik çaba, bir işlevi yerine getirmek için midir?" Bu
yazıda temel olarak bu soruya cevap alınmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler

Çorumlu dergisi, tek parti, milliyetçi halkbilimi

ABSTRACT

During the periods of one-party rule in Turkey, the close relationship between the community centers
and the ruling party begs the question whether the community center magazines were affected by this rela-
tionship. The question to be asked in this article is: Did *Çorumlu* magazine's effort to collect folkloric data
have a specific ideological function? This article attempts to find an answer to this question.

Key Words

Çorumlu magazine, one-party state, nationalist folklore

Halkevleri için yapılacak inceleme, bu derginin arka planını oluşturan halkbilimi çalışmalarının gelişimini de bilmeyi gerektirir. Bu nedenle *Çorumlu* halkevi dergisini incelemeye geçmeden önce, bu arka plan hakkında bir değerlendirme yapma zorunluluğu doğar. İlk olarak, son dönem Osmanlı aydınlarının halkbilimi üzerine, pek sistematik olmasa da, çalışmalarının olduğunu biliyoruz. Namık Kemal, Şinasi, Ziya Paşa gibi Osmanlı aydınları Türk folklor çalışmalarında temel teşkil ederler. Arzu Öztürkmen, *Türkiye'de Folklor ve Milliyetçilik* adlı çalışmasında, Namık Kemal'in elit tabakanın yerine, halk tabakalarına ait bir bilinç oluşturmasının önemli olduğunu belirtir (24). Bu yazarlardan Şinasi, 1863 yılında *Durub-u Emsal-i Osmaniye* adıyla bir atasözleri derlemesi

toplamıştır. Bu çalışmada Şinasi, yazılı kaynaklarda bulunan Osmanlı atasözlerini yayınlamıştır. Ziya Paşa ise, gerçek değerlerin halktan geldiğine inanıyordu (Birkalan 8). En önemli isimlerden biri ise kuşkusuz Ziya Gökalp'tir. Gökalp, folklor kavramını "halkiyat" olarak kullanmıştır. Gökalp Arap ve Fars etkisiyle millî ananelerin unutulduğunu, fakat asıl millî kültürün halkın arasında olduğunu belirtir. Bu anlamda Hande Birkalan'ın tespit ettiği gibi halk denen kitleyle milletin özdeşleştirildiği görülür (8). Ziya Gökalp halkı, Türklüğü muhafaza eden bir kaynak olarak görür. Son Osmanlı aydınları arasında folklorla ilgilenen başka bir isim ise Rıza Tevfik'tir. Rıza Tevfik, folklorla kuram arasındaki ilişkiyi "anonimlik"te kurar. Ona göre folklorik ürünler, halkın kendini ifade

* Bilkent Üniv. Türk Edb. Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi

ediş tarzıdır (Öztürkmen 28). Folklorik ürünler halkın kendini ifade ediş tarzı olduğu için, aynı zamanda onun yansımasıdır. Folklor çalışmalarında diğer önemli isimler ise, Selim Sırrı (Tarcan) ve Fuat Köprülü'dür. Bu isimler arasında yer alan Fuat Köprülü'ye göre, folklorik ürünlerin milliyetçilikle ilgisi, vatan sevgisinden öte siyasî idarîcilerin sık sık başvurduğu kaynak olması nedeniyle aynı zamanda işlevsel bir bilgidir. Bu anlamda Fuat Köprülü'nün devlete yararlılık için folklor kaynaklarının kullanımının altını çizdiği söylenebilir. Selim Sırrı'nın da Fuat Köprülü gibi folklorla "millî bir vazife" gözüyle baktığı görülür. Ayrıca ona göre "folklor milletin mazisini yaşatan bir ilimdir" (Öztürkmen 31-33).

Bütün bu sayılan isimlerde, folklor kavramını yeni oluşum aşamasında, onu tanımlama ve Türk kültürü için önemini ortaya çıkarma çabasının olduğu görülür. Bu tabloyu, Arzu Öztürkmen *Türkiye'de Folklor ve Milliyetçilik* adlı kitabında şöyle çizer:

Yazarların hemen her biri bu konunun siyasî boyutuna da dikkat çekiyor. Özellikle "folklor" ve "ulus" arasındaki ilişkinin farklı açılardan da olsa altı hep çiziliyor. Rıza Tevfik'e göre folkloru ulusa mal eden temel nokta "anonimlik" ise, Ziya Gökalp'e göre folklor "Türk ulusunun" özgün kültürünün bozulmadan biriktiği bir depodur. Fuat Köprülü folklorun ulus-devlet "idaresi" için bilgilendirici, hatta istihbarat verici rolüne dikkat çeker.(37).

Görüldüğü gibi Öztürkmen folklorun daha çok Türkiye'deki siyasî boyutuna dikkati çeker. Siyasî boyuttan kastı ise, folklorun ulus ve milliyetçilikle olan ilişkisidir. Hande A. Birkalan da, o dönemki aydınların folkloru alımlayışının

milliyetçilik anlayışıyla birlikte olduğunu söyler. Son dönem Osmanlı aydınlarının "Millî kimlik" fikrini vurgulayan, 'halk' denen kitleyle, millet kitlesini özdeşleştiren milliyetçilik akımı[nın]" ("Türkiye'de Halkbilimi ve Bazı Türk Halk Bilimcileri" 8) etkisinde kaldığını belirtir. Fakat daha sonra Birkalan, Ziya Gökalp, Rıza Tevfik ve Köprülü'yü diğer düşünürlerden ayırdığını, her ne kadar milliyetçilik ayrı düşünülme de, halkbilimi çalışmalarında diğer düşünürlerden daha analitik davrandıklarını belirtir (9).

Folklor çalışmalarındaki önemli bir kurum ise Türk Ocakları'dır. Bu kurum daha sonra kurulacak olan Halkevleri'nin kökenini oluşturacaktır. Türk Ocakları, sağlık, sosyal yardım, drama, kültür ve benzeri konularda verdiği eğitimin yanında, dil eğitimi, daktilo, tercüme gibi konularda da faaliyetlerini sürdürmüştür (Birkalan 13). Türk Ocakları'nın folklorla ilgili en önemli görüşleri ise "Türk kültürünü 'unutulmaktan' ve 'yok olmaktan' korumaya yönelik yapılan önerilerdi" (Öztürkmen 51). Türk Halk Bilgisi Derneği de halkbiliminin gelişim aşamasında önemli bir konuma sahiptir. Türk Ocakları'nın işlevini tamaladığına yönelik inançla birlikte bu kurum kapatılmış ve yerine resmî olarak 19 Şubat 1932 tarihinde Halkevleri kurulmuştur.

Buraya kadar halkbilimi çalışmalarının geçirdiği evrim ve folklor çalışmalarının ulusalcılık akımıyla olan ilişkisi belirginleştirilmeye çalışıldı. Bu noktada İlhan Başgöz'ün, Mark Azadovski'nin *Sibirya'dan Bir Masal Anası* adlı kitabına yazdığı girişten de faydalanmak yararlı olabilir. Başgöz'ün -Giuseppe Cocchiara'nın „The History of Folklore in Europe“ adlı yapıtından da

yararlanarak özetlediği biçimiyle-, 19. yüzyıldaki romantik edebiyat ve ulusçuluk akımıyla halkbiliminin girdiği yakın ilişkiyi vurgulaması önemlidir. Başgöz'ün ifade ettiği bu romantik ve ulusçu halkbilimi görüşleri, halk kültürünü ulusların öz kültürleri ve ulusal benliklerinin temeli sayar ve ulusal benliğinin tehdit altında olduğu dönemlerde "halk kültürüne" yönelirler. Yine, Başgöz'ün Johann Gottfried Herder'in görüşlerini özetlemesi bizim için önem taşımaktadır. Başgöz, Herder'in düşüncelerini şöyle özetler: "Ulusların bağımsız yaşaması ve gelişmesi, şu veya bu nedenle kesintiye uğrar, ya da tehlikeye düşerse ulusu ve ulus kültürünü kurtarmak için tutulacak en doğru yol halk türkülerini toplamak ve, onları ulusal ruhu canlandırmak ve korumak için kullanmaktır" (8). Bu noktada, Halkevlerine gelene kadar halkbilim anlayışının 19. yüzyılda ortaya çıkan bu görüşle ne kadar paralel olduğu görülebilir. Çorumlu halkevi dergisiyle somutlanmaya çalışılacağı gibi, sözü edilen anlayış halkevleri dergilerinde de ilerlemeye devam eder.

Bu yazıda *Çorumlu* dergisinin ilk otuz sekiz sayısı incelenmeye çalışılacaktır. Derginin bir sayısının hacmi ortalama olarak 35-40 sayfa arasında değişir. Derginin-her ne kadar sayfa sayısı değişse de-her sayısında folklorla ilgili yazıların olduğunu görüyoruz. Halk türküsü, destan, mani, halk oyunları gibi sözlü kültür ürünlerinin yanında çeşitli bilmeceler, halk şiiri, halk şairi üzerine ve yöre gelenekleri üzerine yazılar da dergide bulunmaktadır. *Çorumlu* dergisinde folklorla ilgili yazan yazarlar şunlardır: Eşref Ertekin, Neşet Köseoğlu, Hayri Karamuk, Ferit Dedebaş, Kemal Terlemezoğlu, Kadir Uslu, Kemal Sayın, H. Abdullah Ercan, Cevdet Bezirci, Ke-

mal Demirer. Her ne kadar *Çorumlu* dergisinin yazar kadrosu geniş gözükse de, bu yazarlardan sadece Eşref Ertekin ve Neşet Köseoğlu'nun düzenli olarak yazdığı görülür. Özellikle de Eşref Ertekin, yaptığı derlemelerle hemen her sayı gözükür. Bu yazarların amatör olduğunu görürüz. Örneğin "Çorum'da Yağmursuzluk ve Halktaki Ananeler" adlı yazıda Hayri Karamuk, bu yazıyı "folklor tedkikatında bulunanlar için belki lüzumlu olur düşüncesiyle" (855) kaleme aldığını söyler. Bazen de yazı, Muzaffer Sarısözen'in "Çorum halayı" üzerine yazdığı yazıda görüldüğü gibi, yörenin saygın bir kişinin isteği üzerine yazılır. Bütün bunlar, yazarların mesleğini bilemesek de, onların en azından halkbilimi ile amatör düzeyde ilgilendiklerini gösterir.

Bu noktada *Çorumlu* halkevi dergisinin folklor ürünlerine nasıl baktığı sorulabilir. Derginin kapağında "Altı Ok"un olması, devlet politikasıyla derginin yayın politikasının örtüştüğünü düşündürebilir. Tek partili dönemin iktidarı olan CHP, her ne kadar Halkevleri'nde kültür ve siyaset arasında bir ayırım yapsa da, ilk dönem talimatnamelerinin "Halkevleri'nin Kurulmasında Genel Esaslar" adlı bölümün birinci maddesi, Halkevlerinin Cumhuriyet Halk Partisi'nin bir kurumu olduğu yönündedir (Öztürkmen 74). Bu anlamda Halkevleri'nin folklor anlayışlarının bu partinin görüşlerinden etkilendiğini söyleyebiliriz. Bunun yanında Taha Parla'nın *Türkiye'de Siyasal Kültürün Resmî Kaynakları* adlı çalışmasından 1935 C.H.P. Programı'nın 14. maddesinden Halkevleri'nin millî eğitim sisteminin bir parçası olduğunu öğreniyoruz (84). C.H.P'nin ise, Halkevlerini, yurttaşların "kütteleşmesinde" önemli bir unsur olarak gördü-

ğü söylenebilir. Bir başka ifadeyle, Halkevleri, millî beraberliği kuvvetlendirici bir görev üstlenmiştir. Bu noktada, Louis Althusser'in terimlerini ödünç alarak söylersek, Halkevleri ve halkevleri dergileri bir ölçüde "devletin ideolojik bir aygıtı" görevini üstlenmiştir. Althesser, *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları* adlı kitabında, eğitimin başlıca, ideolojiyi yeniden üretme aygıtı olduğunu ifade eder (Aktaran Murat Belge", "Önsöz" 14). Daha önce ifade edildiği gibi, Halkevleri'nin millî eğitimin bir parçası olduğunun düşünülmesi, dile getirdiğimiz savla örtüşür. Halkevleri de, dönemin hâkim ideolojisi doğrultusunda ideolojinin yeniden üretilmesine yardımcı olan bir "aygıt" gibidir. Halkevi dergilerindeki folklor yazılarına da millî birliği, ulusal bilinci kuvvetlendirici ürünler olarak bakarlar. *Çorumlu* dergisindeki folklor ürünlerinde bu yaklaşımın tesiri hissedilir. Örneğin Kemal Terlemezoğlu, "Çorum Halayına Dair" adlı yazısında folklorik ürün olan "halay"ı "kütleleri" birleştirici bir unsur olarak ele alır. Çorum halayını tanıtan bu yazıda bilimsel bir üslup değil, hâkim olan duygusal bir tondur. Bu nedenle de daha önce bahsedilen 19. yüzyıldaki romantik edebiyat ve ulusçuluk akımıyla halkbilimi yönteminin yakınlığının Türkiye'deki halkbilimi çalışmalarını nasıl etkilediği görülmür. Terlemezoğlu şöyle der:

"Dev cüsseli delikanlılar el ele vererek dizildiler, ama asla korkmayın bu kadar yiğitliklerine rağmen hiç gururları yoktur. Hemen başlarını eğerek ecdatlarının gururla tevazularının mezc edilmiş hürmetlerini gösterecekler. İşte heyecandan tir tir titreyen bir hareketle müheyya vücutların hepsi birden eğiliyorlar". (1058)

Ayrıca, Kemal Sayın, "Folklor ve

Halkevleri" adlı yazısında Osmanlı imparatorluğunun zamanında "Arap" ve "Acem" kültürlerinin taklit ettiğini, fakat Türk kimliğinin, benliğinin asıl bulunduğu yerin Türk folkloru olduğunu belirtir. Bunun için de Türk folklorunu bilmenin bir zaruret olduğundan bahseder (990). H. Abdullah Ercan ise, "Halk Şiirine Dönüş" adlı yazısında halk şiirine dönülmesi yönünde çağrıda bulunur. Çünkü divan şiirinin "yabancı koku ve renkler" barındırdığını, halk şiirinin ise "ham maddesini özden, asıldan al[dığı-nı]" belirtir (1061). Bu nedenle Karacaoğlan'a, Köroğlu'na, Dadaloğlu'na dönülmesi gerekir; çünkü onlar "millî hayatımızı" dile getirirler ve geçilecek "temel millî temeldir" (1061). Bu görüşlerin Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Sanat" adlı şiiriyle kurduğu yakın ilişki dikkat çekicidir. Bu şiir, Anadolu'nun ve dolayısıyla Anadolu halkının kültürüne geri dönüşün bir manifestosu niteliğindedir. Çamlıbel, divan edebiyatının bireyselliğini temsil eden "sen" şahsıyla, Anadolu halkının bütünlüğünü, kaynaşmışlığını temsil eden "biz" şahsı arasındaki karşıtlıkla şiirini geliştirir. Çamlıbel'in şiiri şöyle sonlanır:

Başka sanat bilmeyiz, karşımızda dururken

Yazılmamış bir destan gibi Anadolu'muz

Arkadaş, biz bu yolda türküler tuttururken

Sana uğurlar olsun... Ayrılıyor yolu-muz! (Behramoğlu, *Büyük Türk Şiiri Antolojisi*, 103).

Bu şiirdeki Anadolu kültürüne dönüş ifadeleriyle Çorumlu halkevi dergisinden aktardığımız düşünceler arasındaki koşutluk dikkat çekicidir. Bu veri ise, Çorumlu halkevi dergisindeki halk kültürüne yönelişin aslında o dönemdeki

genel bir eğilim olduğunu gösterir. Halkevleri için geleneksel halk kültürünün ürünleri geçmişte kalmış, ancak nostaljik bir bakışla kayda geçirilebilen kültür malzemesi değil; ortaya çıkarılması, canlandırılması ve yaşanılması gereken ürünlerdir. Bunun sebebi ise millî karakterimizin bu folklorik ürünlerde toplanmış olmasıdır. Terlemezoğlu, “millî oyun içtimai bünye karakterlerinin yek vücut olmuş bir tezahürüdür” (1058) der. Cevdet Bezirci de “Mahallî Oyunlar” adlı yazısında halkın mahallî oyunlara karşı duyarsız olduğunu, ama millî karakterimizin bu oyunlara yansımış olduğundan bahseder:

Fakat şimdi gördük ve öğrendik ki millî karakteri taşıyan ve bizim içimizden doğan heyecanı ifade edebilecek vasıfları bulunan oyunlara sahip bulunuyormuşuz da kendimizin haberi yokmuş. (1011)

Görüldüğü gibi, folklorik ürünlerin aynı zamanda millî bilinci yükseltici bir yönü de vardır. Bu ifadelerde yerel oyunlardan bahsedilirken, bu oyunların millî karakteri yansıttığından söz edilir. Daha açık bir ifadeyle, yazılarda Çorum halayından ve mahallî oyunlardan bahsetmesine rağmen vurgunun “ulusallık” üzerinde olduğu görülür. Bu anlamda “yerel” ve “ulusal” kavramlarının birbirinin karşısında değil, bir bütünlük gibi ele alınmaya çalışıldığı ortaya çıkar. Bir başka anlatımla, yerellik ulusallığın karşısına konulmamış, ayrı ayrı fertler nasıl “kütleleşiyor” ise, aynı şekilde bu yerel kültür öğelerinin de ulusal kültürün içinde eridiği düşünülmüştür. Halkevi dergilerinin birbirlerini bir bütün olarak gördüğü de söylenebilir. Örneğin Eşref Ertekin, “Çorum’da Yüzük Oyunu Sıra Gezme ve Sıraya Dizme ve Söylenilen Çığışaklar” adlı yazısında anlatacağı

konulardan biri olan yüzük oyununu Burdur Halkevi dergisinden Rahmi Uğur yazmış olduğu için bir daha yinelemez. Ertekin bu durumu şöyle ifade eder:

Oyunun şeklini Halkevleri dergilerinden değerli (Burdur) dergisinde sayın arkadaşımız Rahmi Uğur tarafından pek müdekkikane etrafıca yazılmış olduğunu gördüğümüz için karilerimize tekrar etmekten bir faide hasıl olmayacağı düşünerek sarfı nazar ediyoruz. (824)

Ayrıca, Ertekin’in bu ifadelerini performans kuramı açısından eleştirebiliriz. Çünkü Ertekin, bu ifadelerinde, yüzük oyununun yöreden yöreye değişmesi bir yana, her oyunda farklılık gösterebileceğini göz önünde bulundurmaz. *Çorumlu* halkevi dergisinin diğer halkevi dergilerinde olduğu gibi, merkezle çok yakın ilişkiye geçtiğini söyleyebiliriz. Bu anlamda Ankara Devlet Konservatuarı folklor derleme heyetinden Mahmut Ragıp Kösemihal’in “Çorumun Folklorunu Derlemek Meselesi” adlı yazısını örnek gösterebiliriz. Bu yazıda Kösemihal, derleme metodu hakkında yerel araştırmacılara bilgi verir. Merkezin sesi olarak radyo ve gramfonların yerine, “öz” Türk sesleri olan “âşşın” ve “kavalın” sesinin kaybedilmemesi gerektiğini ifade eder (478). *Çorumlu* halkevi dergisinde yerel tarih ve kültür birikiminin değerli olduğu, korunması gerektiği yönünde de telkinler vardır. Örneğin Hayri Karamuk’un “Çorum’da Yerli Sanatlar” adlı yazısında, bu yöredeki yerli sanatlardan olan “dabağlık”ın yok olmaya yüz tutmasında yakınır ve halka çağrıda bulunur:

Ahlaki ve içtimai meziyetleri prensip ittihaz ederek zamanın sanat hayatında büyük inkişaf kaydeden bu esnaf birliğinin bu gün çökmeye yüz tuttu-

ğunu görmek insana cidden ıztırap veriyor. (889)

Ayrıca, Mahmut Ragıp Kösemihal, “Çorumun Folklorunu Derlemek Meselesi” adlı yazısında, “orijinal” olarak adlandırdığı folklorik ürünlerin yaşatılması gerektiğinden söz eder (478).

Daha önce söylendiği gibi, dergideki folklor yazılarının analitik incelemeler olmadığı, daha çok millî folklor malzemelerinin derlenmesine yönelik çalışmaların yer aldığını görürüz. Bu noktada Eşref Ertekin’in “Çorum’da Yüzük Oyunu Sıra Gezme ve Sıraya Dizme ve Söylenilen Çığraklar” adlı yazısını “bilginlerimize hizmette bulunuruz ümidiyle yazıyoruz” (824) sözünü anımsatmak gerekir. Derlemelerde geçen her yöresel kelime için dip not düşülmüş ve böylelikle Türkiye’nin her yöresinden insanın daha kolay okuyabilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Yapılan çalışmalarda, daha çok derlemelerle yetinilmiştir. Bunun nedenin folklorun sözlü ürünlerini derlemenin kuramsal yazılara göre daha kolay olduğu söylenebilir. Folklorla ilgili yazıları üreten kişilerin amatör olması da bu savı güçlendirir. Derlemelerin incelenmesine “mani” türüyle başlanabilir. Dergide en çok derlenen türün mani olduğu söylenebilir. Bunun çeşitli sebepleri olduğu düşünülebilir. Bu sebeplerden ilki, derlemecilerin amatör olması ve mani derlemelerinin masal ve halk hikâyesi derlemekten daha kolay olmasıdır. Ayrıca, “mani”nin halkın hafızasında daha kolay kalması da derlemelerdeki mani sayısının fazlalığının bir nedeni sayılabilir. Derlenen manilerin sadece derleneni yazılmıştır. Fakat maninin kimden derlendiği ve dolayısıyla derlenen kişi hakkında bilgi yoktur. Derleme bilgileri arasında yer alması gereken derlemenin yapıldığı yer hakkında bir bilgi yoktur.

Mani derlemelerinin yanında atasözü ve bilmeceler de derlenmiştir. Fakat bu derlemelerde de kaynak kişi hakkında hiçbir bilgi yer almaz. Bunların yanı sıra halk müziği derlemeleri de yapılmıştır. Bu derlemelerde hem sözlü yazılmış hem de derlenen halk türküsünün notası alınmıştır. Notaya alınan bu türküler arasında “Zile” (433) ve “Gesi Bağları” (435) türküleri örnek verilebilir. Ayrıca bu derlemelerde sadece notaya alan kişinin ismi verilmiştir. Arzu Öztürkmen, *Türkiye’de Folklor ve Milliyetçilik* adlı kitabında bu derlemelerin millî müzik yaratma konusunda temel alındığını söyler (133). Halk türkülerinin derlenmesine performans kuramı çerçevesinde eleştiri getirmek mümkündür. Bu derlemelerin, halk müziğinin performansının önemini göz ardı ettiği söylenebilir. Başka bir yön ise, halk türkülerinin irticalen söylenmesinin ve değişim (varyasyon) özelliğinin yazıya geçirilmesi ile yok olmaya başlamasıdır. Çorumlu dergisinde halk oyunlarının da derlendiği görülür. Bu oyunları derlerken, fotoğraf makinesinden de yararlanılmış ve oyun figürleri böylelikle tespit edilmiştir (804-808). Fakat bu derlemeyi yapan kişiyi ismi verilmemiştir. Ayrıca bu dansın kimle ve neyle iletişim kurduğu hakkında herhangi bir bilgi verilmemiş, sadece bu halk oyunları hakkında bilgi verilmiştir. Bazı halk oyunu derlemelerinin ise çok daha duygusal tonda yapıldığı görülür. Bunlar arasında Kemal Tezmen’in “Çorum Halay’ına Dair” adlı yazısı örnek gösterilebilir. Derlenen ağıtlarda da aynı şekilde kimden derlendiğinden bahsedilmemiştir. Örneğin, derlenen bir ağıta, “Çocuğu Olmayan Bir Bayan Ağzından Söylenen Anonim Bir Ağıt” başlığı konulmuştur (1078). Görüldüğü gibi derlenen kişiden çok genel olarak bahsedil-

miş, tanıtıcı bir açıklama getirilmemiştir. Çorumlu Halkevi dergisinde, halk şairleri üzerine tanıtıcı yazıların çok az olduğu görülür. Sıtkı Aktan, "Osmancıklı Âşık ve Şair Kadir Uslu" adlı yazısı bu bağlamda örnek gösterilebilecek yazılardandır (1034). Bu yazıda Kadir Uslu'nun hayatından kısaca bahsedildikten sonra âşığın ağzından geçmişi verilmiştir. Daha sonra ise yine âşığın kendisi geçmişte yaptığı atışmaları anlatmıştır. Aktan bu yazıda âşıkla ilgili herhangi bir çözümleyici denemeye girişmemiş, sadece tanıtmaya yetinmiştir. Derlemelerde halk hikâyesi ve masal gibi folklorik ürünlerin bulunmaması da tartışılabilir. Bu iki türde derleme yapmanın daha fazla profesyonellik gerektirmesini bir neden olarak düşünebiliriz.

Sonuç olarak *Çorumlu* halkevi dergisinin halkbilimi yaklaşımı ve halkbilimi çalışmalarında kullandığı yöntemlerle ilgili olarak şunlar söylenebilir. Pertev Naili Boratav'ın "Halk Evlerinin Folklor Çalışmaları" başlıklı yazısındaki savı temel alınarak, *Çorumlu* Halkevi dergisinde de folklor çalışmalarının bir "metod" dahilinde gerçekleştirmediği gözlemlenir (80). Folklor ürünlerine daha çok romantik akımın ve ulusçuluk anlayışının etkisinde yaklaşıldığı gözlemlenir. Özellikle dönemin iktidarının yönelimi de, halkbilimini yakından etkilemiştir. Ayrıca bu derlemelerle halk, sözlü kültürün taşıyıcılığından ziyade kültürü okuyarak öğrenen kişiler durumuna geçmiştir. Yine folklorun sözlü ürünleri açısından yaklaşarsak, bütün bu derlemelerin, sözlü kültürde hafızaya verilen önemi azalttığından söz edilebilir. Fakat bu eksiklerine rağmen, Hayri Karamuk'un "Çorumda Yağmursuzluk ve Halktaki Ananeler" adlı yazısı, *Çorumlu* halkevi dergisinin yapmak istediğini açıkça ortaya koyar:

"Folklor tedkikatında bulunanlar için belki lüzumlu olur düşüncesile Mecmuamıza dercediyoruz" (855). En azından bu amaçlarında başarılı oldukları rahatlıkla söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Althusser, Louis. *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. Çev. Yusuf Alp ve Mahmut Özışık. İstanbul: İletişim Yayınları, 1994.
- Azadovski, Mark. *Sibirya'dan Bir Masal Anası*. Çev. İlhan Başgöz. Ankara: Kültür Bakanlığı Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları, 1992.
- Haz. Behramoğlu, Ataol. *Büyük Türk Şiiri Antolojisi*. İstanbul: Sosyal Yayınları, 1997.
- Bezirci, Cevdet. "Mahallî Oyunlar". *Çorumlu* 33 (1942): 1011-13.
- Birkalan, Hande A. "Türkiye'de Halkbilimi ve Bazı Türk halkbilimcileri". *Folklor / Edebiyat* (?): 7-25.
- Boratav, Pertev Naili. "Halk Evlerinin Folklor Çalışmaları için Yaptıkları ve Yapabilecekleri İşler Hakkında Notlar". *Folklor ve Edebiyat*. İstanbul: Adam yayıncılık, 1982. 80-91.
- Cocchiara, Giuseppe. *The History of Folklore in Europe. Philadelphia: A Publication of the Institute for the Study of Human Issues, 1981.*
- Dedebaş, Ferit. "Çorum'un Köy Dügünü". *Çorumlu* 28 (Ağustos 1941): 858-61.
- Ertekin, Eşref. "Hayvanlar hakkında Söylenilen Atasözleri". *Çorumlu* 36-37 (Nisan-Mayıs 1942): (?)
- . "Çocuğu Olmayan Bir Bayan Ağzından Söylenen Anonim Bir ağıt". *Çorumlu* 36-37 (Nisan-Mayıs 1942): 1078.
- . "Çorum'da Yüzük Oyunu Sıra Gezme ve Sıraya Dizme ve Söylenilen Çığşaklar". *Çorumlu* 27 (İlkteşrin 1940): 824-25.
- Karamuk, Hayri. "Çorum'da Yağmursuzluk ve Halktaki Ananeler". *Çorumlu* 28 (Ağustos 1941): 1855-57.
- . "Çorum'da Yerli Sanatlar". *Çorumlu* 29 (Eylül 1941): 888-89.
- Köseihal, Mahmut Ragıp. "Çorumun Folklorunu Derlemek Meselesi". *Çorumlu* 16 (Temmuz 1939): 475-480.
- Öztürkmen, Arzu. *Türkiye'de Folklor ve Milliyetçilik*. İstanbul: İletişim Yayınları, 1998.
- Parla, Taha. *Türkiye'de Siyasal Kültürün Resmî Kaynakları*. Cilt: 3. İstanbul: İletişim Yayınları, 1995.
- Sayın, Kemal. "Folklor ve Halkevleri". *Çorumlu* 32 (Birinci Kanun 1941): ?
- Terlemezoğlu, Kemal. "Çorum Halayına Dair". *Çorumlu* 34-35 (Şubat-Mart 1942): 1058-60.
- Uslu, Kadir. "Osmancıklı Âşık ve Şair kadir Uslu". *Çorumlu* 34-35 (Şubat-Mart 1942): 1051-57.